

ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ та ОФЛАЙН-НАВЧАННЯ: вживаємо запозичені терміни правильно

Галина Назаренко, проректор КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», доктор педагогічних наук, професор

Останніми роками у повсякденному вжитку українців, у спілкуванні та засобах масової інформації широко використовуються іншомовні слова «онлайн» і «офлайн», які для української мови є запозиченими з англійської.

У своєму первісному значенні ці терміни – **онлайн** (*online*) та **офлайн** (*offline*) – використовуються у сфері комп'ютерних і телекомунікаційних технологій та дослівно перекладаються відповідно «на лінії» та «поза лінією» (зв'язку, комунікації, спілкування).

Стосовно будь-якої комп'ютерної техніки все однозначно і зрозуміло: якщо пристрій увімкнено, він під'єднаний до Інтернет – ми вживаємо термін «онлайн», а якщо він вимкнений або не має з'єднання із мережею Інтернет – «офлайн».

Не виникає проблем із однозначним розумінням цих термінів і у користувачів будь-яких месенджерів: якщо обмін репліками між тими, хто спілкується, відбувається у синхронному режимі - ми називаємо це «онлайн-повідомленнями», а якщо відповіді на репліки надходять із запізненням у часі, тобто асинхронно, то це «офлайн-повідомлення».

На жаль, наразі мусимо констатувати факт досить примітивного перенесення значення цих термінів із сфери комп'ютерних і телекомунікаційних технологій – у сферу людських міжособистісних відносин.

І якщо у простому повсякденному спілкуванні людина говорить про себе «Я в онлайні» в момент присутності в Інтернеті або «Я офлайн», коли вона відсутня в мережі, то це сьогодні зрозуміють всі, хто має хоча б мінімальний рівень ІК-компетентності.

Але певні непорозуміння виникають, коли поняття «офлайн» вживають стосовно реального життя або фізичного світу. Мовляв, «онлайн» – це комп'ютерно опосередковане спілкування, а «офлайн» – це живе міжособистісне спілкування.

Насправді ж, якщо не втрачати розуміння первісного походження і значення цих слів, **обидва терміни – і «онлайн», і «офлайн» – це про комп'ютерно опосередковане спілкування**, і відрізняються вони лише за критерієм режиму спілкування:

- ❖ «онлайн» – це комп'ютерно опосередковане спілкування (комунікація, взаємодія) у синхронному режимі;
- ❖ «офлайн» – це комп'ютерно опосередковане спілкування (комунікація, взаємодія) в асинхронному режимі.

Останнім часом у різноманітних ЗМІ неодноразово поширювалась інформація стосовно початку нового 2022/2023 навчального року, зокрема

транслявалось повідомлення МОН України про те, що в закладах освіти, які мають належні укриття з точки зору безпеки, розпочнеться *офлайн-навчання*, при цьому цей термін пояснювався як *«живе, безпосереднє спілкування, навчання, взаємодія вчителя та учнів у школі»*.

Таке некоректне використання цих термінів викликало деяке здивування в освітянській спільноті (особливо тій, що добре розуміється в ІКТ) та нерозуміння у батьківської громадськості, що ж насправді відбуватиметься із навчанням їхніх дітей у новому навчальному році.

Причиною цього є повне ототожнення термінів **«очна форма навчання»** та **«офлайн-навчання»**, що є неправомірним з точки зору чинного законодавства у галузі освіти. Спробуємо це пояснити.

У статті 9 Закону України «Про освіту», а також у статті 4 Закону України «Про повну загальну середню освіту» визначено форми здобуття освіти в нашій державі: інституційна (очна, заочна, дистанційна, мережева), індивідуальна (екстернатна, сімейна, педагогічний патронаж, на робочому місці) та дуальна.

При цьому зазначається, що **«очна форма здобуття освіти - це спосіб організації навчання здобувачів освіти, що передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі»**.

Отже, при використанні термінів **онлайн** та **офлайн** в контексті освітньої діяльності слід розуміти, що у нормативних документах, які регулюють організацію української освіти, вони взагалі не вживаються, однак під час використання цих термінів у повсякденному спілкуванні мова йде скоріше про **використання технологій дистанційного навчання** або про **дистанційне навчання** як окрему форму навчання, яка у тій же статті 9 Закону України «Про освіту» трактується як **«...процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій»**.

Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у **синхронному** або **асинхронному** режимі.

При цьому термін **онлайн** (**онлайн-навчання, навчання в режимі онлайн**) співвідноситься із **синхронним режимом взаємодії** між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо). Це використання комп'ютерних технологій у реальному часі (вебінар, відеоконференція, онлайн-семінар, онлайн-урок, онлайн-заняття тощо).

Натомість термін **офлайн** (**офлайн-навчання, навчання в режимі офлайн**) відповідає **асинхронному режиму взаємодії** між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із

затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі, цифрові ресурси тощо. Цей режим навчання передбачає, що здобувач освіти може використовувати цифрові ресурси для навчання у бажаний, зручний для нього час (відео- чи аудіо-записи, електронна публікація, віртуальна бібліотека тощо).

А тепер з точки зору чинного законодавства у галузі освіти висвітлимо один із можливих режимів початку нового 2022/2023 навчального року:

1. У закладі освіти, який має належне безпечне укриття, заняття можуть розпочатись **В ОЧНІЙ ФОРМІ**.
2. У закладах освіти, які не мають безпечного укриття, заняття, очевидно, будуть проводитись у **дистанційній формі** у таких можливих режимах:
 - ❖ **дистанційне навчання в режимі онлайн** (якщо дозволяє матеріальна база, зокрема, наявність у вчителів і всіх учнів комп'ютерної техніки та Інтернет-зв'язку);
 - ❖ **дистанційне навчання в режимі офлайн** (якщо, на превеликий жаль, не дозволяє матеріальна база, у вчителів і учнів немає комп'ютерної техніки та Інтернет-зв'язку);
 - ❖ **дистанційне навчання в оптимальному поєднанні режимів онлайн і офлайн.**

Можливий також варіант **змішаного навчання**. Наприклад, школа має безпечне укриття, але воно не відповідає кількості учнів, які одночасно можуть у ньому перебувати. У такому випадку можлива *або* організація очного навчання у дві зміни, *або* (за рішенням педагогічної ради та місцевої влади) можна організувати змішану форму таким чином: навчатись в одну зміну, але частину уроків проводити в очній формі, а іншу, скажімо, у дистанційній формі, режимі онлайн (або офлайн).